

DE NEDERLANDSE UILEBAARD

door A. Boks, Lierdererf 20, 7364 BG Lieren

Een jaar of vier geleden schreef de heer C. Aalbers in het blad Avicultura een artikel dat als opschrift had 'Nederlandse Uilebaard, quo vadis?'. Dit naar aanleiding van het overlijden van een van de grootste fokkers van dit ras, de heer H.J. ter Maten te Apeldoorn. Jarenlang hebben zijn dieren (mede) het beeld van dit ras bepaald.

Zoals u merkt hebben wij in de vorige zin het woordje (mede) tussengevoegd. Wie een aantal jaren meeloopt in onze sport is zeker de dieren van wijlen de heer Ph. Alberts uit Venlo niet vergeten. Zijn dieren gingen in de jaren vijftig en zestig vaak met de prijzen strijken.

De verschillen tussen beide stammen waren voor de kenners er gemakkelijk uit te halen. De dieren van Alberts waren over het algemeen wat zwaarder. De oorzaak van dit onderscheid is te verklaren uit de oorsprong van beide stammen. De Uilebaarden van Ter Maten zijn ontstaan uit zijn Brabanters terwijl Alberts dieren afkomstig waren uit de stam van Jac. van Omme, die hij via de grootmeester op het terrein van onze Nederlandse rassen, de heer J.A. Peters te Rozendaal (Gld.), had gekregen. Bovendien heeft Alberts in navolging van Jac. van Omme af en toe een La Flèche ingekruist om de kleur te verbeteren bij zijn zwarte dieren. Helaas is de stam van Ph. Alberts na zijn overlijden verdwenen. Slechts enkele dieren, die momenteel aanwezig zijn, voeren nog in beperkte mate bloed uit deze lijn. De meeste zwarte en blauwe Nederlandse Uilebaarden van dit moment zijn direct of indirect afkomstig uit de lijn van Ter Maten.

In het voorgaande is de naam van wijlen Jac. van Omme uit Arnhem al enkele malen genoemd. Deze was reeds in 1912 tijdens de eerste tentoonstelling van de Nederlandsche Hoenderclub te Utrecht inzender van goudpel Nederlandse Uilebaarden. Tijdens deze tentoonstelling waren niet minder dan 77 nummers Nederlandse Uilebaarden, waaronder 11 tomen, in 7 kleurslagen, ingezonden waaronder zwart, wit, goudzwart-, zilverzwart- en geelwitgeloverd, goud- en zilverpel. Hieronder 2 kleurslagen, goud- en zilverpel, die we in geen jaren hebben gezien.

We moeten ons realiseren dat 10 jaar daarvoor vrijwel geen Nederlandse Uilebaard meer voorkwam in ons land. In de concurrentieslag met de buitenlandse rassen waren ze vrijwel ten onder gegaan. Aan het eind van de vorige eeuw begon de grote propagandist van onze Nederlandse hoenderrassen uit die tijd de heer R. Houwink aan de herbouw van wat eens was geweest. Met behulp van 'boerekippen' slaagde hij er in, in drie jaar, weer Nederlandse Uilebaarden op de tentoonstelling te brengen, wij schrijven dan 1900. Door overexponeren, wij zien dat kwam toen ook al voor, sneuvelden bijna al zijn hanen. In 1901 startte hij opnieuw met het basismateriaal, daarnaast zette hij een tweede lijn op. Deze was gebaseerd op een kruising van La Flèche Hoenders en Thüringer Uilebaarden. Bij de Thüringer Uilebaard moest de kam worden weggefokt en vervangen door de tweehoornige kam. De puntige baard moest worden omgezet in een ronde. De Thüringer Uilebaard had echter het gewenste type. De La Flèche moest de tweehoornige kam leveren, maar de lange kinlellen en de hoge gestrekte houding moesten verdwijnen. In vijf generaties slaagde de heer Houwink er in op deze wijze zwarte Nederlandse Uilebaarden te fokken, dat was in 1905.

Het gebruik van de zogenaamde 'boerekippen' met kuif- en baardaanzet heeft er vermoedelijk toe bijgedragen dat naast de zwarte een dergelijk groot aantal kleurslagen in 1912 in de kooi kon verschijnen.

Opvallend is het grote aantal dieren dat toen werd geëxposeerd. Een ding is wel duidelijk, als de belangstelling eenmaal is gewekt neemt het aantal geëxposeerde dieren van een ras hand over hand toe.

Kijken we nu nog even verder terug. Waar zijn deze Nederlandse Uilebaarden oorspronkelijk vandaan gekomen? Vermoedelijk zijn door onze zeevarende voorouders, rechtstreeks of via Italië, dieren met kuif en/of baard uit Zuidoost-Europa naar ons land gebracht. Uit deze dieren zijn in de loop van de tijd, door al dan niet gerichte fokmethoden, een aantal rassen ontstaan: de

Hollandse Kuifhoenders, de Nederlandse Baardkuifhoenders, de Brabanters, de Nedertandse Uilebaarden en de Kraaikoppen. In de zestiende en zeventiende eeuw treft men al Nedertandse Uilebaarden aan op schilderijen. We mogen wel zeggen dat het een ras van respectabele ouderdom is. Tot het midden van de negentiende eeuw waren deze kuif- en/of baardrassen behoorlijk populair in ons land omdat ze zwaarder waren dan onze oud Nederlandse landhoenders. De komst van Cochins en Brahma's en de daarvan afstammende produktierassen zorgden er echter voor dat er aan het eind van de vorige eeuw een situatie kon ontstaan, die we hiervoor reeds beschreven waarbij deze rassen vrijwel volledig waren verdwenen.

Meestal krijgen de Brahma's en de Cochins de schuld van deze 'bijna' ondergang van onze oud Nederlandse hoenderrassen, maar vermoedelijk hebben de Middellandse Zeerassen, zoals de Leghorn, er ook hun steentje toe bijgedragen.

Nu terug naar de vraag van de heer Aalbers 'Nederlandse Uitebaard, quo vadis?'. Wij hebben de indruk: de goede kant op, dat wil zeggen het aantal inzenders in ons land neemt toe. Dit was voor ons de reden om dit ras weer eens onder de loep te nemen. Ondanks het toenemende aantal fokkers is de situatie voor onze Nederlandse Uilebaard lang niet optimaal, zeker niet als we de verschillende kleurslagen bekijken. Laten we de kleurslagen waarin het ras is erkend eens even nalopen.

Beginnen we met de zwarten met hun groenglanzende kleur, dit is de kleurslag waarover we ons de minste zorgen behoeven te maken. De meeste fokkers van het ras zijn fokker van zwarte Nederlandse Uilebaarden. Qua aantal fokkers volgen de blauwgezoomden de zwarten op de voet. De vraag is echter of de geshowde dieren echt gezoomd zijn. Zoals de kaarten nu liggen mogen we al blij zijn met egaal blauw gekleurde dieren. Insiders zullen bij de beoordeling van de blauwgezoomden echt geen punt maken van de afwezigheid van deze zoom, gezoomde dieren hebben echter duidelijk de voorrang. Opvallend is wel dat hoe donkerder het dier is hoe eerder er sprake is van een zoming. Een zoming zoals men deze aantreft bij de Andalusiër zal bij de Nederlandse Uilebaard voorlopig nog wel een vrome wens blijven. De witte Nederlandse Uilebaarden danken hun voortbestaan aan het feit dat een van onze fokkers met dieren uit de erfenis van de heer Ter Maten aan het werk is gegaan. Na een aantal jaren streng selecteren en kruisen met blauwe en zwarte Uilebaarden zijn er weer zeer goede witte Nederlandse Uilebaarden aanwezig. Het aantal fokkers is echter zeer gering.

De koekoekkleurslag, al jaren een van de stiefkinderen in het gezelschap, is in handen van één fokker die deze met behulp van koekoek Kraaikoppen heeft gemaakt. Een goede koekoekkleurige haan blijft moeilijk te fokken, gezien het optreden van roest op rug, zadel en in de hals, dit komt trouwens ook voor bij de koekoek Kraaikoppen.

Het aantal fokkers van zilverzwart-, goudzwart- en geelwitgeloverde Nederlandse Uilebaarden is gering. Een probleem bij deze kleurslagen is dat de lover meer de vorm van een toep dan de voorgeschreven ronde vorm heeft. Kruising met getoepde Brabanters is hieraan mede debet. Om de fok van geloverde Uilebaarden te stimuleren en discussie over de lovervorm te voorkomen is door de Nederlandsche Hoenderclub aan de Standaardcommissie voorgesteld zowel geloverde als getoepde dieren in deze kleurslagen toe te staan met voorkeur voor de geloverden. Dit voorstel is door de Standaardcommissie overgenomen. Gepelde Nederlandse Uilebaarden zijn sinds jaren van het toneel verdwenen, het wachten is op de man of vrouw die aan de herbouw wit beginnen.

Tot slot de moorkop, welke erkend is in drie kleurvariëteiten namelijk wit, geel of blauw met zwarte kop en baard. Dank zij het werk van een fokster, ik mag wel zeggen de specialiste op het terrein van dit kleurpatroon, zijn er nog witte moorkoppen. In 1979 konden we deze dieren zien op de

Ornithophilatentoonstelling, hopelijk zien we ze dit jaar weer.

Uit het voorgaande blijkt wel dat ondanks het feit dat het aantal fokkers toeneemt we er nog lang niet zijn als we de keurslagen bekijken.

Na de beschrijving van de kleurslagen willen we een korte beschrijving van het ras geven, waarbij de nadruk op de belangrijkste kenmerken ligt. Hierbij willen we tevens op een aantal fouten wijzen die we nogal eens tegenkomen.

De Nederlandse Uilebaarden zijn vrij krachtig ontwikkelde hoenders, die wat hoger zijn gesteld dan onze oud Nederlandse landhoenders zoals de Friese

Hoenders, Hollandse Hoenders etc. Bovendien zijn ze wat langer van lichaam en hals dan deze rassen. Opvallend is de dikke nek die ontstaat door de zeer rijke halsbevedering. Dit is een eigenschap die we ook bij andere rassen met een baard aantreffen. De baard tezamen met de tweehoornige kam zorgden voor de naam van het ras. Door deze kenmerken lijkt de kop van de Nederlandse Uilebaard op de kop van een uil. Zoals gezegd behoort de Nederlandse Uilebaard een tweehoornige kam te hebben. Deze kamhoorns behoren recht op de kop ter hoogte van de ogen te staan. Alleen tussen wens en werkelijkheid bestaan nogal verschillen. Mede door kruising met de Brabanters hebben veel Nederlandse Uilebaarden een kam die min of meer V-vormig is. Bovendien wordt de voorgeschreven maat van 1,5 a 2 cm., vooral bij de hanen, nogal eens overschreden, in andere gevallen ontbreekt de kam geheel. Ook behoren er geen zijspranken voor te komen. De voorgeschreven kegelvorm van de hoorntjes is vooral bij de hanen vaak afwezig.

Kinlellen behoren bij de Nederlandse Uilebaard niet voor te komen. Mocht hiervan nog iets aanwezig zijn dan behoren deze volledig in de baard te verdwijnen. De reeds als raskenmerk genoemde baard behoort vet, rond en groot te zijn, deze moet een rond verenpakket vormen dat de wangen en de oren bedekt. Insnoering ter plaatse waar bij een normale kip de kinlellen zitten en waardoor een driedelige baard ontstaat is niet gewenst, maar hoe groter de baard hoe groter de kans dat een driedeling ontstaat. In ons geheugen staat nog een hen van de heer Alberts gegrift van zo'n vijftien a twintig jaar geleden, waarbij de baard tot halverwege de borst reikte, deze baard was niet vrij van een driedeling maar wel geweldig om te zien.

Vervolgens de ogen waarvan de kleur varieert van donker bruinrood bij de zwarten tot bruinrood bij de andere keurslagen. Bij de zwarten en de blauwgezoomden treffen we nogal eens dieren aan waarvan de oogkleur donkerder zou kunnen zijn. De neusgaten bij de Nederlandse Uilebaard behoren groot te zijn en verhoogd op de snavel te liggen. Dit punt geeft bij de grote Nederlandse Uilebaarden geen problemen. Bij de krielen van dit ras treffen we veel dieren aan met een gesloten neus afkomstig van de rassen die zijn gebruikt bij het scheppen van deze krielen.

Nemen we als laatste onderdeel van de kop de oren in beschouwing. Deze worden omschreven als vrij klein, wit van kleur en bedekt door de baard. Op veel van deze punten valt vooral bij de hanen het een en ander op te merken, maar gelukkig zijn er ook voldoende dieren die aan de standaardvoorschriften voldoen. De reeds genoemde volbevederde nek treft men bij de meeste dieren wel aan.

Aangezien de Nederlandse Uilebaarden al jaren zijn doorgefokt, treft men in type geen grote afwijkingen van de standaard aan. Wel is het gewenst dat de fokkers op de schouder- en rugbreedte letten, deze neigt in een aantal gevallen te smal te worden. De voorgeschreven ruim middellange rug toont deer de sterk ontwikkelde halsbevedering vaak wat korter dan ze in werkelijkheid is.

Vervolgens de staart. Deze moet volgens de standaard rijk ontwikkeld zijn, naar achteren doch niet te laag gedragen. In het verleden zagen we vrij veel hanen waarbij de staart haaks op de rug stond, dit euvel is thans behoorlijk teruggedrongen. De standaard vraagt geen vrij vlak gedragen staart, maar dieren met een staart, die onder een hoek van 90 graden op het lichaam staat, kan men beter niet in de foktoom opnemen daar deze eigenschap sterk vererft.

Tot slot de poten van onze Nederlandse Uilebaard. Bij dit ras treft men evenals bij andere oud Nederlandse hoenderrassen het verschijnsel 'eendenvoet' aan. Dit wil zeggen een te hoog ingeplante achterteen die naar voren is gericht. Deze teen is meestal korter dan een normale achterteen. Dieren met deze afwijking behoren noch in de tentoonstellingskooi noch in de foktoom.

Mocht u meer informatie over de Nederlandse Uilebaard willen hebben, onze Nederlandse Hoen

derstandaard geeft u de volledige rasbeschrijving.

Naast de grote Nederlandse Uilebaarden zijn er de Nederlandse Uilebaardkrielen. Ook het aantal fokkers van deze krielen zou best groter kunnen zijn. Gelukkig zijn er in diverse keurslagen, o.a. zwart, blauwgezoomd, wit en ook koekoek, goede tot zeer goede dieren aanwezig.

Het geheel van opmerkingen overziende zou u de indruk kunnen krijgen dat er niet veel deugt van onze huidige Nederlandse Uilebaarden. Dit is gelukkig niet het

geval, er zijn momenteel veel dieren aanwezig, die van een heel goede kwaliteit zijn. De bedoeling van het voorgaande was alleen de fokkers te wijzen op een aantal punten die de aandacht vragen.

Bij de beoordeling van de Nederlandse Uilebaarden zal de keurmeester voor ogen moeten houden dat het aantal fokkers toeneemt maar dat het ras helaas nog steeds in de categorie 'zeldzaam' valt. Alleen via een opbouwende keuring blijft het ras in stand en neemt hopelijk het aantal fokkers sterk toe.

Veer de fokker die een typisch Nederlands ras in zijn hok wil hebben is de Nederlandse Uilebaard zonder meer aan te bevelen. In het buitenland treft men het ras vrijwel niet aan. Sinds kort is het erkend in West-Duitsland. Engeland is het volgende land waarop de blik is gericht. Vermoedelijk verschijnen dit jaar ook daar de Nederlandse Uilebaarden op de tentoonstellingen.

Laten wij als Nederlanders er voor zorgen dat dit ras op geen enkele Nederlandse tentoonstelling ontbreekt. In een beperkte ruimte maar vooral loslopend rond het huis is dit ras, in zijn vele kleurschakeringen, een sieraad waar men met plezier naar kijkt.